

14. Національна доктрина розвитку освіти : затв. указом Президента України від 17 квітня 2002 року № 347 // Освіта. – 2002. – 26 квіт. – 1 трав. (№ 26). – С. 2–4.

15. Новий тлумачний словник української мови : в 3 т. / упоряд.: В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. – К. : Аконіт, 2005. – Т. 3 : П–Я. – 862 с.

16. Разборова Л.И. Психологические особенности формирования готовности студентов педагогических вузов к работе в дошкольных учреждениях / Л.И. Разборова. – М. : Просвещение, 1979. – 67 с.

17. Слостенин В.А. Введение в педагогическую аксиологию / В.А. Слостенин, Е.И. Чижикова – М. : Академия, 2003. – 192 с.

18. Словник психолого-педагогічних термінів і понять / упоряд.: Ю.В. Бутан, В.І. Урупский. – Тернопіль. : Астон, 2001. – 176 с.

19. Троцько Г.В. Теоретичні і методичні основи підготовки студентів до виховної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. ... докт. пед. наук. : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»; 13.00.01 «Загальна педагогіка і історія педагогіки» / Троцько Ганна Володимирівна ; АПН України, Ін.-т педагогіки і психології проф. освіти. – К., 1997. – 54 с.

Цюх І.А.

студент,

Науковий керівник: Біліченко П.Г.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Глухівський національний педагогічний університет

імені Олександра Довженка

ГЕРАСИМ СМОТРИЦЬКИЙ ПРО ВИХОВНЕ ЗНАЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ ТВОРЧОСТІ

Успішна реалізація ідей національної освіти і виховання значною мірою залежить від дослідження культурно-педагогічної спадщини України. До постатей, яким слід віддати належне в історичному минулому нашої держави, приєднати до плеяди визначних діячів вітчизняної педагогіки, належить Герасим Данилович Смотрицький.

Протягом віків місто Острог було культурним центром українських земель саме тут три століття знаходилась резиденція славетного князівського роду Острозьких, що дав Україні видатних полководців, меценатів, покровителів православної церкви.

В Острозі діяла перша вища школа у східних слов'ян – слов'яно-греко-латинська академія. Серед визначних імен, що навчанням та викладанням в академії, науковою та літературною співпрацею пов'язані з Острогом є Герасим Смотрицький. Талановитий письменник, вчений-

філолог, людина всебічної європейської освіти, перший ректор Острозької академії.

Г. Смотрицький відомий своїми полемічними творами, спрямованими проти католицизму й унії. В його поезіях релігійно-містичні роздуми знайшли поєднання з ренесансно-гуманістичними ідеями. Оспівуючи в такому дусі сильну, активну, творчу особистість, автор підпорядковує її ідеї служінню загальнолюдським ідеалам («спільному благу»); прославляючи освітню і культурну діяльність, пріоритетного значення надає не «зовнішньому знанню» (світським наукам), а «внутрішній», богонатхненній мудрості. Розкриваючи внутрішню сутність людини, він зосереджує увагу на її духовному розвитку. За відгуками сучасників, Г. Смотрицький був широко ерудованою особистістю «людина найкращих звичаїв, а також видатної вченості: зокрема він був добре обізнаний з творами грецькими й латинськими, а не тільки слов'янськими» [4]. Про його вченість була така голосна слава, що князь Острозький закликав його для праці над виданням Біблії.

Разом із іншими вченими Острозького осередку він стояв біля витоків процесу модернізації православної релігійної доктрини, що відбувався не без впливу поширеної в Україні реформаційної ідеології. Це, зокрема, привело до більшої акцентуації потреби особистісного осмислення Святого Письма при збереженні авторитету церкви щодо його інтерпретації.

Письменник досить чітко для свого часу сформулював виховні завдання літератури : по-перше, «коротко й правдиво відповісти» опонентові, а по-друге, «своїх у вірі зміцнити». Він схвалював потяг до знань не лише серед чоловіків, а й серед жінок: «Не тільки чоловіки, але й жінки хтять відати глибини письма...». Саме в писемності Г. Смотрицький вбачав найважливіший засіб поширення знань: «Книга потаємні думки людські робить явними і доступними для всіх»; «Що серце з думкою таємно викувало, те перо з рукою явно вказало» [3].

На основі сформульованих завдань мислитель пропагував необхідність розширення мережі шкіл і поширення грамотності серед народу. З гордістю згадував героїчних предків, які принесли своїй батьківщині «велику славу і дивні справи». У присвяті Олександрові Острозькому автор закликав княжича збагачувати свої знання й духовний світ, удосконалювати розум, прожити життя з користю для громадських інтересів.

За мету освіти Г. Смотрицький ставить не лише навчати молодь наукам, а й зробити цей процес більш усвідомленим. Головну ж роль у цьому процесі має відігравати рідна мова. Полеміст звертався безпосередньо до широких мас, тому свідомо уникав книжного академізму, абстрактних богословських суджень і висновків.

Унікальним, за своїм значенням, є вірш Герасима Смотрицького, який надрукований на звороті першої сторінки Біблії і є першим відомим зразком геральдичної поезії в українській літературі. У вірші автор описує герб дому Острозьких, надаючи йому християнських характеристик [2, с. 212]. Наприклад, зірка, яка зображена на гербі, асоціюється у Г. Смотрицького із Віфлеємською зіркою: «Въсіяла звѣзда ясно от востока, послѣдую пръвой, възвѣщеней от пророка, И приводит от Пръсиды трех царей, съ дары поклонитися съ вѣрою цареви над цары» [5].

На основі аналізу літературних творів Г. Смотрицького нами з'ясовано, що його педагогічні ідеї мали високодуховний характер і поєднувалися із пропагандою патріотизму і захисту Батьківщини, православної церкви, своєї культури та спадщини. На думку Оксани Матласевич, головними доброчестями людини, які проповідував Г. Смотрицький, є мужність, талант, слава, активна діяльність, спрямована на досягнення високих цілей – блага рідного краю, піклування про розвиток освіти та культури свого народу. Очевидно, що ці чесноти і звучали у творах Герасима Смотрицького і складали, фактично, концепцію становлення української національної самосвідомості та виховання самоповаги [1].

Працелюбність, патріотизм, глибока віра в Бога та різносторонність Герасима Смотрицького дала йому змогу збагатити не лише теоретичну, але й практичну складову культурно-історичної та науково-педагогічної спадщини України. На сьогодні відомо порівняно не багато про життя та діяльність Герасима Смотрицького. Необхідні подальші дослідження його постаті, висвітлення непересічного значення діяча в процесі національного-духовного відродження і розвитку України.

Список використаних джерел:

1. Матласевич О. В. Філософсько-психологічні основи гуманістичних поглядів М. Смотрицького та Г. Смотрицького // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка – К.: 2003, т.V, ч. 4. – С. 211–216.
2. Острозька давнина. Науковий збірник / Ред. кол. Ігор Пасічник (гол. ред.), Ігор Тесленко (відпов. ред.) та ін. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2013. – Вип. 2. – 316 с.; іл.
3. Острозька академія в філософській культурі України: [монографія] / П. М. Кралюк, І. Д. Пасічник, М. М. Якубович. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – 482 с.: іл.
4. Kempa T. Konstanty Wasył Ostrogski (ok. 1524/1525-1608). Wojewoda Kijowski i marszałek ziemi Wołyńskiej. – Toruń, 1997. – S. 15.
5. Smotrytskyi Herasym Danylovych (persha pol. XVI st. – 12 zhovtnia 1594). Pysmennyk, pedahoh, predstavnyk humanistychnoi kultury [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://1576.ua/people/3892>.